

שיר השירים (15)

התלמיד החלש

כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחֹחִים כִּן רְעִיתִי בֵּין הַבָּנוֹת (ב, ב)

כאשר ביקש בלעם לקלל את ישראל, הוא אמר על עמלק (במדבר כד, כ) "ראשית גויים עמלק ואחריתו עדי אובד". ולכאורה שואל ה"בן איש חי", מדוע קילל בלעם את עמלק? אכן אמר הבן איש חי, כי התשובה נוכל להבין באמצעות משל: משל למה הדבר דומה? לשלושה ילדים שלמדו בכיתה אחת: האחד מצוין, השני בינוני והשלישי חלש ממש. בכל פעם בה היה המורה שואל את התלמיד החלש שאלה כלשהי והוא לא היה יודע לענות, כמובן היה התלמיד המצוין משיב במקומו ומתכבד בקלונו, מלבד עצם הכבוד שקיבל בזכות תשובתו המצוינת.

והנה, ביום מן הימים זרק התלמיד הבינוני אבן על התלמיד החלש ושבר את רגלו. כאשר נשאל לפרש מעשיו, הסביר כי עשה זאת מתוך קנאתו בתלמיד המצוין, והסביר: אילו הייתי מכה את חברי התלמיד המצוין, הרי הייתי נענש נוראות על ידי המורה, אכן עתה, עלה בידי למנוע מחברי החלש להגיע ללימודים, ובכך תהינה לחבר המצוין פחות הזדמנות להפגין את חכמתו. זה הרווח שלי מכל הענין.

וכך מסביר הבן איש חי את פשר קיללתו של בלעם לעמלק, שכן לפעמים, גם כאשר ישראל חוטאים, הקדוש ברוך הוא בוחן אותם ביחס לשאר אומות העולם, וביחס אליהם, ובפרט ביחס לעמלק, תמיד ישראל יותר טובים ומצטיינים. וזה שאמר: "כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחֹחִים כִּן רְעִיתִי בֵּין הַבָּנוֹת", והיינו שלפעמים אנו אמנם איננו כה טובים כשלעצמנו, אולם הקדוש ברוך הוא ברחמיו המרובים אינו דן אותנו בפני עצמנו, אלא ביחס לשאר אומות העולם, "כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחֹחִים", ביחס לשאר אומות אנו בודאי טובים יותר, ובכך אנו זוכים.

ומכל מקום, מעתה ברוך מדוע קילל בלעם את עמלק: "ראשית גויים עמלק ואחריתו עדי אובד", שכן בלעם הבין שיש לאבד את עמלק, כדי ששוב לא יהיה להקדוש ברוך הוא למי להשוות את עם ישראל ולזכותו, שוה היה לו לקלל את עמלק, ובלבד שישראל לא ירויחו מחמתו, כאותו ילד בינוני המכה את החלש ממנו כדי שחברו המצטיין לא יפיק כל תועלת מחולשתו.

ומתוך האור "הגדה של פסח" בשם בן יש חי

להיזהר שלא להידרדר לשער חמישים

כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחֹחִים כִּן רְעִיתִי בֵּין הַבָּנוֹת (ב, ב)

מה השושנה הזו נכרת בין החוחים, כך היו ישראל ניכרים בין המצריים, שלא שינו את שמם ולא שינו את מעשיהם ולא היו שטופים בזימה, ולא שינו את לשונם ולא היה בהם לשון הרע. (ילקוט שמעוני שיר השירים, רמז תתקפה)

לכאורה, הרי אנו זוכרים מה טענו המלאכים בשעת קריעת ים סוף: הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, הללו מגלי עריות והללו מגלי עריות, הללו רוצחים והללו רוצחים, ואיך נאמר כאן במדרש שלא שינו מעשיהם? יש לומר: שהכוונה היא שהמשיכו בקיום המצוות בחיצוניותם, כ"מצות אנשים מלומדה", אף שלבם היה רחוק מבוראם מחמת שעבוד הגלויות וטרדות ובלבולי עבודה פרך, ובכל זאת היתה זו מעלה: שלכל הפחות נשאר הפער החיצוני המבדיל בינם לבין המצרים, ולכן לא נטמעו בתוכם. צורת עם ישראל נשארה בתוקפה אף שתוכנם נחלש מאוד, והיו נראים "כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחֹחִים", נפרדים ומובדלים בחיצוניותם מלהתבולל בין העריצים שרצו לאבד שם ישראל מהעולם, חלילה.

ואף שהתדרדרו להיות בעלי עריות, מכל מקום "שוטפי זימה" לא היו. ולכן אפשר היה עדיין לתקן את מעוותם.

ולמדנו מכאן, שגם כאשר האדם נשפל, חלילה, מטה מטה עד שערי מ"ט שערי טומאה, עליו לעשות מאמץ שלא ירד לשער החמישים. כי גם זה הוא יסוד לתקומה ביום מן הימים, ואין להתייאש אף כשהמצב הרוחני נפגם כמעט כליל, כי עצם העובדה, שזה רק "כמעט", הרי זו מעלה!

ואחרון אחרון חביב: העובדה שהיתה אהבה ואחוה ביניהם, על אף ש"תאווה יבקש נפרד", ונשארו בצורתם המקורית של אהבה ביניהם, מלוכדים יחד בני משפחה אחת גדולה, על כן זכו לישועה, כי שמרו על צורתם כ"עם", והיו "כְּשׁוֹשְׁנָה (לשון יחיד) בֵּין הַחֹחִים", (לשון רבים), בדומה לדורו של אחאב, שאף שהיו שטופים בעבודה זרה, מכל מקום בזכות אחדותם זכו לישועות במלחמה.

כמוצא שלל רב "שיר השירים" בשם חידושי בתרא

פְּשׁוּשָׁנָה בֵּין הַחֻחִים כִּן רְעִיתִי בֵּין הַבָּנוֹת (ב, ב)

נהג הגאון רבי אברהם הי"ד, ראש ישיבת "בית יוסף" בורשא, לומר: חסינותה של השושנה היא, משום שאף בהיותה מוקפת חוחים וקוצים, הרי היא מתרוממת ומתנשאת מעליהם, וממילא הם אינם יכולים להגיע אליה. והנמשל ברור....

כמוצא שלל רב "שיר השירים" בשם "חיי המוסר"

פְּתוּחַת בְּעֵצֵי הַיַּעַר (ב, ג)

בדברי חז"ל (תנחומא תצוה ס"ה) מבואר, שישראל נמשלו לתפוח, והראיה לכך מהפסוק "פְּתוּחַת בְּעֵצֵי הַיַּעַר כִּן דוֹדֵי בֵּין הַבָּנוֹת".

והקשו התוס' (שם), דקרא קאי על הקב"ה? ותירץ בנפש החיים (ש"א פי"ט), שהכלל הוא, שהתחברותו יתברך לעולמות הוא לפי מעשי התחתונים, וכיון שיש גילוי והשגה שמשגיגים את הקב"ה באופן של תפוח, בהכרח שגם ישראל מתדמים במעשיהם לענין התפוח.

לפי יסוד זה של הנפה"ח נמצא, שכל הגילויים שיש בעולמנו בהכרח שנמצאת מידה זו ג"כ אצל ישראל, ולדוגמא: יש גילוי דלית מחשבה תפיסא ביה, א"כ גם אצל ישראל שייך ענין זה, וכמו שיש למעלה אין סופיות כך גם בענינם של ישראל. וכן בכל מידה ובכל גילוי של ה' יתברך בעולמנו.

הגדה של פסח "תפארת שמשון" מאת הרב פינקוס זצ"ל

פְּתוּחַת בְּעֵצֵי הַיַּעַר כִּן דוֹדֵי בֵּין הַבָּנוֹת (ב, ג)

מובא בתוספות (שבת פח.) ש"תפוח" כאן הכונה לאתרוג. מה המיוחד באתרוג? שהוא דר באילנו משנה לשנה (סוכה לה.), כלומר האתרוג יכול לגדול ולתופח לממדים גדולים מאוד. אבל בצד שני, אם הוא גדול מדי הוא עלול ליפול מן העץ מחמת כבדו ולהירסק, ואכן האתרוגים שאנו נוטלים, הם אתרוגים שלא הגיעו לשיא גידולם.

כלומר, לאתרוג יש מעלה שהוא נמצא על העץ כל הזמן והוא דר באילנו משנה לשנה, אבל זה גופא גם חיסרון, כי אם הוא נופל הוא מתרסק. ואמר על כך רבי אליהו לופיאן: היהודי דומה לאתרוג, אם הוא מחובר לעץ החיים, לתורה, הוא יכול לפרוח, לצמוח ולהיות גדול בתורה, אבל אם הוא חס ושלום, נופל מהעץ, הוא מתדרדר ונעשה גרוע מן הגויים.

ומתוך האור "הגדה של פסח"

הלכה: מנהגי חודש אלול

כתב המ"ב (סי' תקפא) בהקדמה לסימן: אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול, וס"ת עולה "מ", כנגד מ' יום מר"ח עד יוה"כ שהתשובה מקובלת להיות קרוב אל דודו וכו' ועוד סמך מקרא ומל ה' את לבבך ואת לב זרעך ר"ת אלול. ובפסקי תשובות אות א' הביא עוד רמזים: איש לרעהו ומתנות לאביונים ר"ת אלול, לרמוז שיש להרבות בקיום מצות צדקה וחסד. אנה לידו ושמתי לך (מקום אשר ינוס שמה), ר"ת אלול, שמכפר על השגגות כעין עיר מקלט, ועוד מובא שאלול מלשון "ויאללון ית ארעא", לתור ולחפש אחר נגעי הנפש ולפשפש במעשיו. ונוהגים אנשי מעשה לבדוק בחודש זה התפילין ומזוזות ועורכים בדק בשאר מצוות.

פסקי תשובות חלק ו'

פתגם: חלב והזדמנות, שניהם מחמיצים ללא כונה

ספר "שמחלה"

חקירה: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד (אחר ברכה שאינה צריכה)

תיקון לברכה לבטלה שע"י זה כבר אינה לבטלה, או תשובה על העבירה (אך א"א לתקן)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: יציר נוצר

פעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזרה קשה על היהודים. פנה רב אחד אל מומר ידוע, שהיו לו מהלכים בחצר המלכות, וביקשהו להשתדל ולהשפיע על השלטונות לבטל הגזירה. וסיים את מכתבו במליצה: "כי לכך נוצרת (נעשית נוצרי). ענה לו אותו מומר ועשה כבקשתו. אך לשוא, וכל השפעתו לא הועילה כלום. כתב שוב אותו הרב: "עד שלא נוצרת אינך כדאי, עכשיו שנוצרת כאילו לא נוצרת...."

ספר "חד וחלק" ח' ג'

שבת שלום!

מזל טוב ליום הולדת של בחי אביגיל בת מלכה

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, ג'ילברט יפה בת מרים, לזיווג טוב לשלמה בן אסתר. לעילוי נשמת של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, לעילוי נשמת של שלמה בן שמחה, לעילוי נשמת של דיאל בן רחל, של עמנואל בן אברהם.

